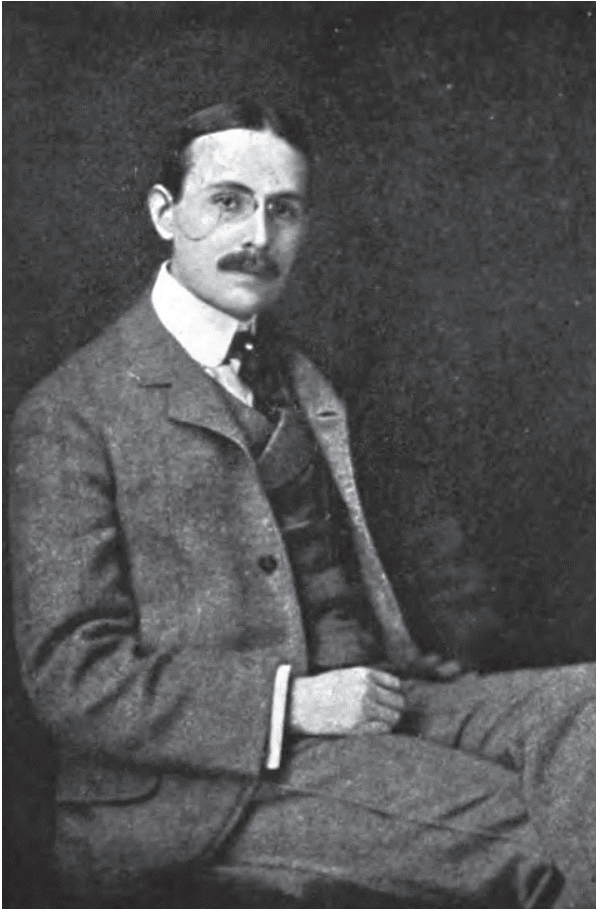

Ralf HENRİ BARBOUR

ÖLÜM YATAĞINDA ETİRAF

görəndə heç ağlınıza da gəlməz ki, bir vaxtlar Saut Daunsda ən gözəl iki qızdan biri olmuşam. Bəli, mən gözəl idim, o biri gözəl qız isə mənim xalam qızı Lillian idi. Biz Vaytkroftda, xalam qızı ilə birlikdə dayımgildə yaşayırdıq. Dayım çox varlı bir fermer idi, çoxlu torpaq sahələri vardı.

İnsanlar yanımda “vətən”, “ev” deyəndə mən Vaytkroftu düşünürəm. Balaca pəncərələri, saman döşənmiş damı olan evlər və fermalar gözümün önünə gəlir. Ağaclar az idi, dənizdən külək əsəndə ağacların budaqlarının necə əsməyi hələ də yadımdadır.

Vaytkroft Daunsun təpəsində yerləşir. Günəşli günlərdə ordan baxanda bağlar, kilsə açıq-aydın görünürdü. Sanki bağlar dənizdən əsən küləkdən qorunmaq üçün dərədə gizlənmişdilər. Gecələr Lillian ilə mən çarpayıda uzanıb pəncərəmizi döyəcləyən küləyin səsinə dinləyirdik. Həmin anlarda bilirdik ki, külək evimizin üstü bacalarını da silkələyir, az qala, evimizi beşik kimi yırğalayır.

Biz hələ balaca olanda bura gəlmişdik, bizi dayımız böyütmüşdü. Bir-birimizi bacı kimi çox istəyirdik-həmin hadisə baş verənə qədər. Bu hadisə haqda heç kəsə bir kəlmə də deməmişəm. Siz yeganə insansınız ki, sirrimi açıram.

Yoxsa siz elə fikirləşirsiniz ki, mən öləndən sonra cənnətə gedəcəm? Fikirləşirsiniz ki, vaxtımı, pulumu kasıblara sərf etdiyim üçün mənim yerim cənnətdir? Bəli, əgər bu dünyaya yenidən gəlsəydim, yenə də belə edərdim. Ancaq günahlarımı yumaq üçün bunlar kifayət deyil. İnanmıram ki, Allah mənim günahlarımı bağışlayar. Əgər desəm ki, mənim günahlarım boyda Allahın mərhəmətinin olmağına da inanmıram, yəqin, o da məni bağışlayar. Siz keşişsiniz, belə şeyləri bilərsiniz. Hərdən mənə elə gəlir ki, o zaman qəddar olmağıma səbəb şeytandır, ya da elə bilirəm, mən, ümumiyyətlə, şeytanın övladıyam, öləndən sonra şeytanın yanına qayıdacağam. Cənab, mənə belə təəccüblə baxmayın! Əlbəttə, belə deməyimə baxmayın, sözlərimə heç özüm də inanmıram. Ancaq hərdən gecələr otağımda tək qalıb dərinə fikirləşəndə dediklərimə inanaçağımdan qorxuram. Mənim bu qoca halımı, başımdakı şlyapanı, dama-dama şərfimi

Nə qədər peşman olsam da, faydası yoxdur, peşman olmaqla günahı yumaq olsaydı, nə vardı ki...

Bir küləkli, yağışlı gecə idi, sanki tufan qopmuşdu. Əgər qapını bircə qarış aralı qoy-saydın, evin içində nə varsa, alt-üst olardı. Dayım, Lillian və mən odun sobasının yanında oturmuşduq. Biz əlimizdə mil nəsə toxuyurduq, dayım isə qəzet oxuduğu yerdə yuxulmuşdu. Heç kim belə havada yuxuya gedə bilməzdi, yalnız dayım kimi bu yerlərdə doğulan adamın gözlərinə yuxu gedərdi. Lillian ilə mən dayımın bizə aldığı qış paltarlarından söhbət edəndə qapını kimsə döydü. Düzdür, taqqıltı səsi küləyin səs-küyündən möhkəm deyildi, ancaq hiss etmək olardı ki, bu fərqli taqqıltıdır, külək səsi deyil. Dayım səsə oyanıb bizə dedi:

– Sakit durun! Qulaq asın!

Bir an sonra yenə də taqqıltı səsi gəldi. Mən ayağa durub qapını azca araladım. Qapının ağzında bir cavan oğlan durmuşdu. Mən qapını aralayanda – işıq görəni kimi həmin adam nəsə deməyə başladı, ancaq mən küləyin nəriltilisindən onun nə dediyini eşitmədim. Yalnız ağacların şaqqıltısı gəlirdi.

– Qapını ört! Hər kimdirsə, de, içəri girsin, sözünü evin içində desin, – dayım mənə dedi.

Beləcə, həmin adam içəri girəndən sonra qapını örtdüm, bundansa tabutumun qapağını örtmək daha yaxşı olardı.

İçəri girən adamın pal-paltarı su idi. Saut Daunsda küləklə mübarizə aparmaq şirlə döyüşməyə bənzəyir. Əgər küləklə çox vuruşsan, külək səni öldürər.

İçəri girən kimi cavan oğlan divara söykənib dedi:

– Yolu azmışam, yıxıldım, deyəsən, qoluma nəsə olub, bəlkə də, sınıb. Sizdən xahiş edirəm, mənə kömək edin. Əminəm ki...

O, sözünü sonacan deyə bilmədi, huşunu itirib ayaqlarımın altına yıxıldı. O, yerə yıxılanda mən qışqırdım. Səsə dayım gəldi, biz köməkləşib onu sobanın yanındakı böyük çarpayıya uzatdıq. Dayım onun qoluna baxıb dedi:

– Sınıb... Çox pis sınıqdı. Qızlar, kim arabaçı ilə gedib həkim çağıra bilər?

Mən tez dilləndim:

– Mən gedərəm.

Ancaq evdən çıxmazdan qabaq bir şüşə arağı Lilliana verib dedim ki, oğlanın əllərini araqla ovuşdursun, o ayılanda vəziyyətinin pis olduğunu görüb qorxmasın.

Niyə belə etdim? Heç bilmirəm. Yəqin, Allah məni çox axmaq yaradıb. Belə etmişəm ki, oğlan gözlərini açanda birinci Lillianın gözəl üzünü görsün. Mən o cavan oğlanın ağrısını az da olsa, yüngülləşdirmək üçün belə etmişdim. Bəli, mən evdən çıxdım, qərara aldım ki, arabaçıları oyatmaqdan, özüm Braun Bess adlı atı minim və gedib həkimə çağırım. Bilirdim ki, belə vaxtlarda arabaçılar dərin yuxuda olurlar. Yorğun olduqlarından arabanı da yavaş sürürlər.

Mən Braun Bessi yəhərləyib, yola düşdüm.

Həkim çox da uzaqda yaşamırdı. Təpəni keçəndən sonra kəndə çatacaqdım. Bəlkə də, arabaçılarla getsəydim, belə tez çatmazdım kəndə. Həkim mənimlə gəldi: o, piyada, mən atlı.

Həkim mən gətirmişdim, istəsəydim, mən o cavan oğlanla evlənərdim, buna mənim daha çox haqqım vardı.

Biz həkimlə evə girəndə gördük ki, Lillian çarpayının qırağında oturub, dediyim kimi, araqla oğlanın əllərini ovuşdurur... Oğlanın gözləri açıq idi, yanaqları bir az qızarmışdı. O, Lilliana elə sevgilə baxırdı ki... Əlbəttə, ən axmaq adam da bilir ki, gözlərini açıb belə bir qəşəng qızın əllərini ovuşdurduğunu görəni hər kişi belə edərdi.

Həkim cavan oğlanın Lilliana necə baxdığını görəndə üzümə baxıb qımışdı. Əgər mən Allah olsaydım, bu, həkimin son qımışmağı olardı.

Bəli, həkim cavan oğlanın sınmış qolunu sarıdı, o bir az özünə gələndən sonra hamımız sobanın yanında oturduq. Cavan oğlan adının Edqar Linley, özünün isə rəssam olduğunu, tufan qopmazdan qabaq qürub edən günəş şəkli çəkdiyini dedi. Tufan qopanda o, yolunu

azıb, Daunsda bu, çoxlarının başına gəlir. Ancaq hər adamın onun kimi bəxti gətirmir ki, işıq gələn evi görüb, ora pənah apara.

Cənab Linley başqalarından fərqli idi. O nəinki qadınlarla, hətta kişilərlə də xoş rəftar edib onlarla dil tapa bilirdi.

O vaxtacan heç vaxt dayımın yad adama görə bu qədər narahat olduğunu görməmişdim. Ancaq o cənab Edqarla xoş rəftar edirdi. Edqar Linley bizim evdə bir ay qaldı, biz Lillianla birlikdə ona qulluq etdik. Bir ayın tamamında onun Lilliana necə həsrətlə baxdığının şahidi oldum. Onlar o vaxtacan öz aralarında artıq “alış-veriş” etmişdilər.

Bir axşam isə mən yataq otağımın pəncərəsindən baxanda onların ay işığında cıgırla yanaşı gəldiklərini gördüm. Onları görəndə kimi qonaq otağına getdim. Dayım yenidən evə girib, çəkmələrini soyunurdu. Qonaq otağında oturdum, gözlədim ki, onlar dayıma nə deyəcəklər? Halbuki onların nə deyəcəklərini bilirdim. Bir neçə dəqiqə sonra onlar evə girdilər.

– Cənab Verinder, – Edqar utana-utana dayıma dedi. – Lillianla evlənməyə qərar vermişik. Sizin razılığınızla...

Dayım onun sözlərindən çox məmnun qalmışdı. O ki qaldı mənə, mən o vaxtlar Allaha inanmırdım, yoxsa Allaha dua edərdim ki, onların ikisi də durduqları yerdəcə ölsünlər.

Mən onlara niyə nifrət edirdim? Siz də insansınız, keşis, hər halda, niyə onlara nifrət etdiyimi başa düşərsiniz. Niyə nifrət edirdim? Çünki heç kəs Edqarı mən sevdiyim kimi sevə bilməzdi. Bəli, cənab, siz min il yaşasanız, onda mənim sözümün həqiqət olduğuna inanarsınız.

Mənə elə gəlirdi ki, o, mənim onu sevdiyimi hiss etmişdi. Çünki hərdən mənə qarşı çox nəzakətli, mərhəmətli davranırdı. Mən yanında olanda o, Lilliana çox da diqqət yetirmirdi. Lillian xoşbəxt idi, ancaq o, Edqarı başqa qadınlar sevdiyi kimi sevirdi, mənim kimi yox.

Edqar yetim idi, ancaq kasıb deyildi. Ona görə də nəyisə gözləməyə ehtiyac yox idi, onlar toyun tarixini yeni ilin əvvəlinə təyin etdilər.

Mən isə bu əllərimlə – barmaqlarım qabar ola-ola Lilliana təzə donlar tikdim.

Mən deyəndə ki, Lillianı ürəyimdə çox istəyə-istəyə həm də ona nifrət edirdim, normal düşüncəli insan məni başa düşər. Bəlkə də, həmin hadisə baş verən gün şeytan ürəyimi oğurlayıb aparmış, Lilliana olan nifrətim isə yerində qalmışdı.

Milad bayramından bir neçə gün qabaq şaxtalı bir gündə dayım Levesdən evə çox hirsli qayıtdı, sanki onu ildırım vurmuşdu, rəngi qapqara qaralmışdı. Gözlərindən od yağdı. O, birbaşa mətbəxə girmişdi, Lillian, Edqar və mən həmin vaxt çay içirdik. Onu deyim ki, o zaman Edqar artıq ailəmizin bir üzvünə çevrilmiş, bacardığı işlərlə məşğul olmağa başlamışdı. Dayım içəri girən kimi üzünü Edqara tutub dedi:

– Cavan oğlan, evimi bu dəqiqə tərk et! Mən evimi halal yolla tikmişəm, çörəyimi vicdanla qazanmışam, günahkar donuzların yeri bura deyil. Çıx bu evdən! Özün çıxmasan, itləri üstünə qısqırdacam!

Dayım bunu deyib tərbiyədən, insanlıqdan uzun-uzadı “mühazirə oxudu”. Mən onun dediklərini təkrar xatırladıb vaxtınızı almaq istəmirəm. Edqarın rəngi ağappaq ağarmışdı.

– Allaha and içirəm ki, günahkar deyiləm, – o dedi. – Mən bilirəm, siz nə eşitmisiniz. Ancaq mən heç vaxt məni sevənlərə yalan demərəm.

O, belə deyib Lillianın və mənim üzümə baxdı. Bəli, o, mənim üzümə baxdı.

Lillian ağlamağa başladı, biz bundan sonra nə olacağını fikirləşməyə macal tapmamış o, şlyapasını başına qoydu, Lillianın üzündən öpdü və otaqdan çıxdı. Bir neçə dəqiqə sonra geri qayıdıb dedi:

– Sənə məktub yazacam, ancaq dayın sözünü geri götürməyincə, bir də bu evə ayaq basmayacam.

O, son sözünü deyib getdi.

Edqar çıxıb gedəndən sonra dayım şəhərdə onun haqda eşitdiklərini bizə də danışdı. Dayımın dediyinə görə, şəhər camaatı yayılan şayiənin həqiqət olduğuna inanır.

Edqar kirayədə qaldığı evin qonşuluğunda bir evli qadını sevirmiş. Onlar tez-tez görüşürmüşlər.

Bir gün qadın özünü yaxınlıqdakı gölə atır, məktub yazıb Edqarı günahlandırır.

Mənə məlum oldu ki, heç də hər şey dayımın və Leves sakinlərinin dediyi kimi deyil. Sən demə, mən Edqar Linleyi ümid-sizcəsinə sevən yeganə qadın deyiləm. Deməli, o qadın da Edqarı dəlicəsinə sevirmiş, hətta həyatını da onun yolunda qurban verib.

Dayım bütün bunları bizə danışanda da rəngi qəzəbdən qapqara olmuşdu. O, bizə dedi:

– Qızlar, özünüz də bilirsiniz ki, mən təmiz həyat yaşamışam, sizi Allah qorxusu ilə böyütmüşəm. Heç kimi mühakimə etmək fikrində deyiləm. Lillian, sən elə yaşdasan ki, sənin əvəzinə qərar verə bilmərəm. Ancaq öz sözümlə deyirəm, əgər sən o vicdansızla, yaramazla ailə qursan, sənə xeyir-dua verməyəcəm, həmişə sənə lənət oxuyacam! Və var-dövlətimdən sənə bir qəpik də pay düşməyəcək!

Dayımın sözləri bizi çox məyus etdi. İki gün sonra Edqardan Lilliana məktub gəldi. Lillian məktubu oxuyandan sonra mənə baxıb dedi:

– İzabel, mən nə edəcəyimi bilmirəm. Əziz dayımın razılığı, xeyir-duası olmadan Edqarla evlənə bilmərəm.

Üzümü çevirib getdim, onun mənim fikrimi öyrənməsinə dözə bilmirdim. O, bir həftə dayanmadan ağladı, ən çox da gecələr.

Dayım Londona getdi. Mən belə başa düşdüm ki, o, Lillianın halını görüb fikrini dəyişib, onun Edqarla evlənməyini istəyir. Dayım gecəni Londonda qalacaqdı, fermadakı xidmətçi qızlar bizimlə eyni evdə yatmırdılar, həmin vaxt Vaytkroft kəndindəki evdə Lillianla məndən başqa heç kim yox idi.

Lillianla mən son vaxtlar eyni otaqda yatmırdıq, mən bəhanə gətirib evin o biri başındakı otaqda yatırdım. Çünki hər səhər yuxudan oyananda onu görmək istəmirdim, o, yataqda çox gözəl görünürdü, ağ gecə köynəyində, sarışın saçları üzünə dağılırdı. Hər

dəfə səhərlər onu görəndə düşünürdüm ki, tezliklə Edqar da onu yataqda görəcək. Həmin gecə hər tərəf çox sakit idi. Lillian şamı götürüb öz otağına gedəndən sonra mən də dayımın adət etdiyi kimi, bütün otaqlara girib baxdım. Balaca anbarda ocaq yandırmaq üçün kiçik odunları görəndə, sanki şeytan girdi ürəyimə. Mən yuxarı mərtəbədə öz otağında yatan Lillianı fikirləşdim, tezliklə onun ərə gedəcəyini, ərinin onu ağ gecə köynəyində görəcəyini düşündüm. Öz-özümə dedim: “Yox, bu heç vaxt olmayacaq, əgər yanıb ölsəm də, buna yol vermərəm”.

Ümid edirəm ki, siz məni düz başa düşürsünüz, keşif!

Həmin gecə nə etdiyimi indi sizə deyəcəm. Deyəsən, həmin anlarda dayımı nə qədər çox istədiyimi, Vaytkroftu necə sevdiyimi, Lillianı özümə bacı hesab etdiyimi unutmuşdum (mən onu sonralar da çox istəyirdim, ancaq bilirəm, siz mənim nə üçün belə dediyimi başa düşməyəcəksiniz).

Anbarda olan quru odunları, ocaq qalayarkən istifadə etdiyimiz xırda çör-çöpü daşıyıb mətbəxə gətirdim. Bir qucaq odunu aparıb qonaq otağına yığdım, bir topasını ən yaxşı çini qabları yığdığımız şkaflın yanına qoydum. Sonra anbardakı odunların üstünə neft töküüb yandırdım.

Belə edəndən sonra şlyapamı başıma qoydum, paltomu geyindim, evdən çıxı-çıxa düymələrini bağladım. Guya mağazaya şam almağa gedirdim.

Bir az gedəndən sonra təpənin üstünə çıxıb evin yandığına tam arxayın olmaq istədim.

Əvvəlcə yangın görünmədi.

Ancaq sonra hər şeyi gördüm. Bilirdim ki, əvvəlcə pərdələr od tutub yanıb. Sonra Lillianın yataq otağını alov bürüdü. Evin yanı-mış pəncərələri hələ də gözlərim önündədir.

Hə, mən yanan evə baxırdım, birdən şeytan içimdən çıxıb getdi. Bir də gözlərimi açanda gördüm ki, oturmaşam. Mənə əziz olan ev yanırdı, Lillian da bu evin içindəydi. Düşünürdüm ki, o yanıb ölüb, mən isə onun qatiliyəm.

Evimizə sarı elə qaçdım, həyatım boyu heç vaxt elə sürətlə qaçmamışdım. Pilləkənlərlə yuxarı qalxmağa başladım, bilirdim ki, pilləkənlər də artıq yanır. Hər yan mis rəngli tüstüyə bürünmüşdü.

Heç bilmirəm, mən pilləkənləri necə qalxdım, çünki pilləkənlər də yanmağa başlamışdı.

Qapını açdım, ev sanki təndir idi. Lillianın otağına girmək istədim, çünki fikrim onu xilas etmək idi. Hətta özüm yanmış olsam belə, onu xilas etmək istəyirdim. Çünki biz kiçik vaxtlarımızdan bir yerdə böyümüşdük, çünki mən onu özümə bacı hesab edirdim. Əynimdəki paltonu çıxartmaq istəyəndə nə oldusa, sanki cəhənnəmin içinə düşdüm.

Çox pis yanmışdım, üzümdə olan bütün gözəllik yox olmuşdu, mənim isə bundan xəbərim olmamışdı. Özümə gələndə gördüm ki, bədənimi yağlayırlar, əynimə yumşaq şeylər geydiriblər. Ancaq mən çarpayıda oturdum, əynimdəki paltarları cırıb əynimdən çıxartmaq istədim.

– Belə etmə, özünü öldürərsən, – tibb bacısı dedi.

– Bundan başqa yolum yoxdur, Lillian ölürsə, mən də ölmək istəyirəm, – dedim.

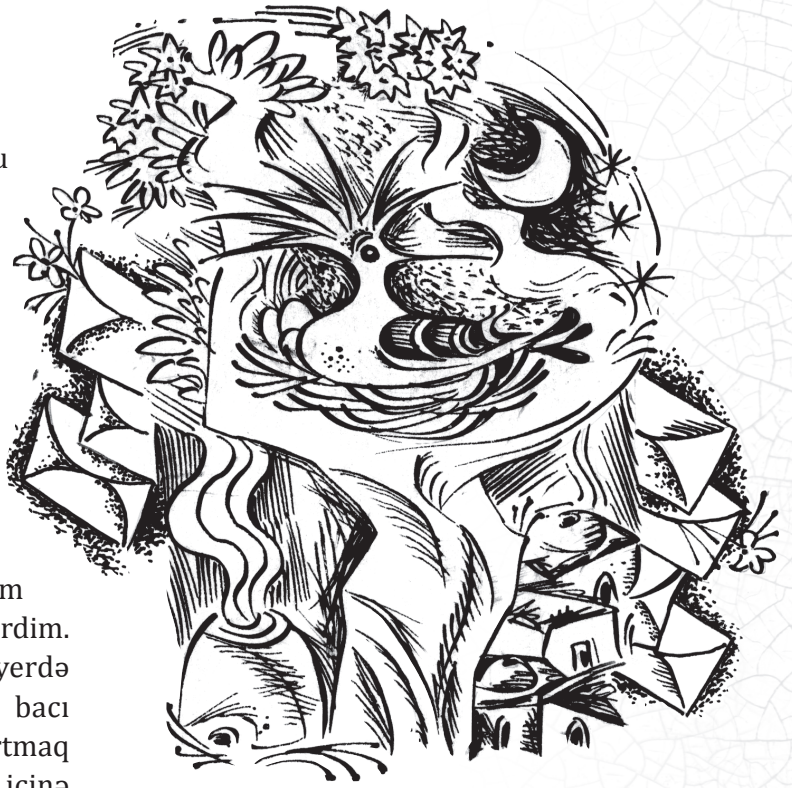
Tibb bacısı sözümü eşidəndə gülüb dedi:

– Ah, sən buna görə belə edirsən? Sən elə bilirsən Lillian ölüb? Həkim dedi ki, xanım Lillian həmin gecə sevdiyi oğlanla qaçıbmış. Bəxti gətirib! Sənin bəxtin gətirməyib, yazıq qız! Onlar evlənilər və Briqtonda kirayədə yaşayırlar.

Həmin gün Lillian mənə baş çəkməyə gəlmişdi. Ona heç nə demədim, o mənə təşəkkür etdi ki, onu xilas etmək üçün özümü oda atmışam.

Məlum oldu ki, fermada yaşayanlar evin yandığını görüb tez gəliblər, mən pilləkənlə qalxanda qolumdan dartıb alovdan çıxarıblar.

Lillian inanır ki, o gecə evdə baş verən yangın bir qəza imiş, mən isə onu xilas etmək

üçün özümü oda atmışam. O haqlıdır, mən özümü qurban verərdim onu xilas etmək üçün.

Əsl həqiqəti deyib onun qanını qaraltmaq istəmədim heç vaxt, o məni, doğrudan da, çox istəyirdi, elə mən də onu bacı kimi istəyirəm. O, xoşbəxt bir ömür yaşayır, o, buna layıqdır.

O ki qaldı mənə, mən dayım ölənə qədər onunla birlikdə fermada yaşadım. Dayım bronxitdən öldü. Evin yanan hissəsi yenidən tikildi. Sonradan tikilən o evin üstünü indi mamır basıb. Heç kim inanmaz ki, bu evin tikilməyindən cəmi 40 il keçib.

Dayım öləndə bütün pulunu, var-dövlətini mənə miras qoydu, Vaytkroftdakı ferma isə uzaq bir qohuma verildi. Ondan sonra mən bura gəlib bacardığım qədər yaxşılıq etmək istədim.

Mən bu həqiqəti sizdən başqa heç kimə deməmişəm. Bilirdim ki, kimə desəm, başqasına deyəcək. Bilirəm ki, siz heç kimə danışmayacaqsınız dediklərimi... Bu da məni arxayın edir...

İngiliscədən tərcümə edən:
Sevil Gültən